

CIV-CARE_P001-18plus

Position Paper

Uitsluiting van het sociaal netwerk als systeeminterventie

Datum: 18 januari 2026

Versie: v1.00

Reeks: CIV-CARE P001-18plus – Normatieve Position Papers

Status: Officieel kaderdocument

Voorwoord (uniform CIV-CARE)

Deze position paper maakt deel uit van de **CIV-CARE P001-18plus reeks**: een samenhangend geheel van normatieve en juridisch-duidende documenten die **structurele mechanismen binnen volwassenenzorg en dwangcontexten (18+)** analyseren en begrenzen.

De CIV-CARE P001-18plus position papers:

- zijn **thema- en mechanismegericht**, niet casusgericht;
- functioneren als **modulair toetsingskader**;
- zijn bedoeld voor gebruik door **rechtbanken, toezichthouders, klachtencommissies en bestuursorganen**;
- beogen herstel van **rechtsstatelijke proportionaliteit, participatie en menselijke maat**.

Deze documenten zijn complementair aan wet- en regelgeving en vervangen geen wettelijke toetsing, maar maken **structurele risico's zichtbaar** die in individuele procedures vaak slechts gefragmenteerd of impliciet aan het licht komen.

1. Doel en positionering

Deze position paper beschrijft **uitsluiting van het sociaal netwerk** als een **structureel mechanisme** en **systeeminterventie** binnen volwassenenzorg en aanverwante zorg- en beschermingsketens, in het bijzonder waar sprake is van **dwang, drang of feitelijke afhankelijkheid**.

Het mechanisme wordt gepositioneerd als:

- een **relationeel en systemisch machtsmechanisme**;
- een **voorwaarde voor ketenafscherming en zorgbestending**;
- een **belemmering van herstel, autonomie en maatschappelijke participatie**.

De paper functioneert als **verdiepende en samenbindende toetsingspaper**, vaak volgend op triangulatie, communicatiebelemmering en narratiefvorming.

2. Kernbegrippen

2.1 Sociaal netwerk

Onder **sociaal netwerk** wordt verstaan:

de kring van betekenisvolle relaties rondom de betrokkene, waaronder familie, partner, vrienden en andere natuurlijke steunfiguren, die bijdragen aan identiteit, stabiliteit, herstel en maatschappelijke participatie.

2.2 Uitsluiting als systeeminterventie

Onder **uitsluiting als systeeminterventie** wordt verstaan:

het structureel beperken, ontmoedigen of beëindigen van contact tussen de betrokkene en diens sociaal netwerk, niet als tijdelijke veiligheidsmaatregel, maar als functioneel onderdeel van zorg- of besluitvormingsprocessen.

Uitsluiting van het sociaal netwerk is:

- geen incidentele beschermingsmaatregel;
- geen neutrale randvoorwaarde van zorg;
- maar een **structureel patroon met juridische en normatieve consequenties**.

3. Juridisch en normatief kader

Uitsluiting van het sociaal netwerk raakt aan fundamentele rechtsbeginselen en wettelijke verplichtingen, waaronder:

- **Zorgvuldigheidsbeginsel** (Awb art. 3:2);
- **Motiveringsplicht** (Awb art. 3:46);
- **Evenredigheidsbeginsel** (Awb art. 3:4 lid 2);
- **Autonomie en informatieplicht** (WGBO);
- **Herstelgerichtheid en minst ingrijpende zorg** (WvGGZ art. 2.1 en 2.2);
- **Eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven** (art. 8 EVRM);
- **Recht op effectieve rechtsbescherming** (art. 13 EVRM);
- **Participatie en inclusie** (CRPD art. 12 en 19).

Relationele uitsluiting is juridisch slechts toelaatbaar indien zij **noodzakelijk, proportioneel, tijdelijk en toetsbaar** is.

4. Netwerkuitsluiting als ketenversterkend mechanisme

Uitsluiting van het sociaal netwerk functioneert binnen volwassenenzorg zelden op zichzelf. In de praktijk vormt zij een **dragend mechanisme** binnen ketendynamiek, in samenhang met:

- **Triangulatie**
(→ CIV-CARE_P001-18plus_PP_Triangulatie-als-structureel-mechanisme-binnen-volwassenenzorg);
- **Belemmering van directe communicatie en relationeel herstel**
(→ CIV-CARE_P001-18plus_PP_Belemmering-van-directe-communicatie-en-relationeel-herstel);
- **Indirecte participatie en structurele stemvervang**
(→ CIV-CARE_P001-18plus_PP_Indirecte-participatie-en-structurele-stemvervang);
- **Narratiefvorming en dossierconstructie**
(→ CIV-CARE_P001-18plus_PP_Narratiefvorming-en-dossierconstructie-als-machtsmechanisme).

Netwerkuitsluiting reduceert externe tegenmacht en legitimeert voortzetting van zorg **zonder corrigerend vermogen**.

5. Kenmerkende verschijningsvormen

Uitsluiting van het sociaal netwerk is herkenbaar aan onder meer:

- structurele ontmoediging of verbod van contact;
- framing van netwerkleiden als “onveilig” of “ontregelend” zonder actuele toetsing;
- conditionering van zorg of privileges aan netwerkkloosheid;
- communicatie uitsluitend via professionals;
- afwezigheid van netwerk in evaluaties en besluitvorming;
- langdurige voortzetting van uitsluiting zonder herbeoordeling.

6. Gevolgen

6.1 Voor betrokkenen

- verlies van natuurlijke steun en identiteit;
- toename van isolement en afhankelijkheid;

- verminderd herstel- en copingvermogen;
- ondermijning van autonomie en zelfregie.

6.2 Voor het systeem

- versterking van institutionele controle;
- verarming van herstelgerichte zorg;
- afname van externe toetsing en tegenmacht;
- verhoogd risico op structurele zorgafhankelijkheid.

7. Toetsingscriteria (geactualiseerd)

Van juridisch problematische uitsluiting van het sociaal netwerk is sprake indien één of meer van de volgende **objectief vaststelbare omstandigheden** zich voordoen:

1. Netwerkcontact wordt structureel beperkt zonder actuele motivering;
2. Netwerkliden worden uitgesloten van evaluaties en besluitvorming;
3. Uitsluiting wordt gelegitimeerd door algemene aannames;
4. Beperkingen worden niet periodiek herbeoordeeld;
5. Uitsluiting duurt voort ondanks signalen van stabiliteit of herstel.

Escalatieloga:

Indien bovenstaande criteria aanwezig zijn, dient verplicht te worden getoetst op triangulatie, communicatiebelemmering, narratiefvorming en zorg zonder afbouw conform de overige CIV-CARE P001-18plus position papers.

8. Gebruik binnen CIV-CARE dossiers

Deze position paper fungeert als:

- **verdiepingspaper** bij relationele en sociale isolatie;
- **normatief toetsingskader** voor proportionaliteit van netwerkbeperkingen;
- **juridisch anker** in klachten, bezwaar, beroep en toezicht.

Voorbeeldformulering:

“De in dit dossier vastgestelde uitsluiting van het sociaal netwerk als systeeminterventie vereist toetsing aan de CIV-CARE P001-18plus position papers inzake communicatiebelemmering, participatie en zorgbestending.”

9. Juridische kwalificatie en slotbeschouwing (uniform CIV-CARE)

Uitsluiting van het sociaal netwerk als systeeminterventie vormt geen neutrale zorgmaatregel, maar een **procedurele ingreep met verstrekende rechtsstatelijke gevolgen**.

Juridisch kwalificeert dit patroon als:

- geen strafrechtelijke beschuldiging;
- **bestuursrechtelijk onzorgvuldig handelen** bij disproportionele relationele uitsluiting;
- potentieel **civielrechtelijk relevant** bij aantoonbare schade;
- **mensenrechtelijk relevant** waar privéleven, relaties en participatie structureel worden beperkt.

Deze position paper markeert netwerkuitsluiting als **kritisch kantelpunt** binnen volwassenenzorg en als aanleiding voor normatieve en juridische correctie.

CIV-CARE P001-18plus – Position Paper

opgesteld door:

Alexander Groenheide
Voorzitter | Stichting De kamer van Sociale Waarden
Menselijke waardigheid als fundament.

info@dekvsw.nl | www.dekvsw.nl

 06 53 44 50 54

 Laurastraat 87, 6471 JJ Eygelshoven

 KVK: 97098817 | RSIN: 867909274

W: DeKvSW.nl

CIV initiatieven:

CIV-CARE.nl | CIV-RAMP.nl | CIV-CAMP.nl | CIV-CALL.com

Burgerschapseducatie/ theater en filmeducatie: Ubuntukids.nl